

Марія МАРТИНІВ

Аспірантка Тернопільського національного педагогічного університету ім. В. Гнатюка,

**ФІНАНСОВЕ ТА МАТЕРІАЛЬНО-ТЕХНІЧНЕ СТАНОВИЩЕ
ТЕРНОПІЛЬСЬКОГО ІНСТИТУТУ УДОСКОНАЛЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ
ВЧИТЕЛІВ У 1975 Р.**

Актуальним та важливим елементом дослідження історії функціонування Тернопільського інституту удосконалення вчителів (далі – ТІУКВ) є фінансова складова, що включала фінансування та матеріально-технічне забезпечення. Саме вона є важливим критерієм якісного здійснення своїх повноважень ТІУКВ в галузі освіти вчителів Тернопільської області. Досліджуване питання не достатньо висвітлене в науковій літературі, що і викликало науковий інтерес. Окремі напрацювання з тематики дослідження частково вивчала авторка публікації [7, с. 69–72; 8, с. 51–59]. Наявність архівних даних дає можливість дослідити, проаналізувати та дати оцінку фінансовому, матеріально-технічному становищу інституту. Метою дослідження фінансове та матеріально-технічне становище ТІУКВ у 1975 р.

Відомо, що 9 січня 1975 р. в контрольно-ревізійному відділі працювало 3 штатні одиниці з 4 із середньомісячною заробітною платою 95 крб. Центральна бухгалтерія 4 штатні одиниці отримували зарплату по 90 крб. На утримання бухгалтерії закладено 4632 крб., а на контрольно-ревізійний відділ 6600 крб. [2, арк. 1–29]. По штатному розписі ТІУКВ працювало 47 (хоча затверджено по плану 50) штатних одиниць із середньомісячною заробітною платою 105 крб. з них 2 було з інвалідністю [3, арк. 1–16]. На гуртожиток інституту в поточному році виділили 2600 тис. крб. Видатки на педагогічну виставку не змінювалися з попереднім роком і становили 1 тис. крб. В загальному ТІУКВ виділили на функціонування у 1975 р. – 96733 тис. крб. з цієї суми на курси виділено – 4764 тис. крб. [2, арк. 1–29].

Упродовж року ТІУКВ виділено кошти 111700 тис. крб. на: спартакіаду 46 тис. крб., курси підвищення кваліфікації 52 тис. крб., центральна бухгалтерія 7097 крб., контрольно-ревізійний відділ 10700 тис. крб., педагогічна виставка 1 тис. крб. Важливим було закладення коштів на капітальний ремонт ТІУКВ на поточний рік в сумі 12 тис. крб., адже в попереднього року заклали лише 2 тис. крб. [4, арк. 1–52]. Як видно з документів сума фінансування могла упродовж року коливатися та змінюватися, що могло бути спричинено, зміною тарифної ставки, поточними потребами установи тощо.

Позитивною динамікою, що спостерігалася – це доукомплектування кадрами: 12 осіб адміністративний персонал, 32 особи педагогічно-викладацький склад і 4 особи персонал гуртожитку, що в загальному становило 48 осіб. Тобто, в інституті впродовж року змінювалася чисельність кадрів, хоча їх заробітна плата від попереднього року не змінювалася [4, арк. 1–29]. Проте, станом на 15 січня 1976 р. в штатному розписі числилося 45 осіб. [6, арк. 1–20]. Можемо припустити, що плінність кадрів була типовим тогочасним явищем.

Видатки на утримання приміщення були наступними: опалення обходилося в 2666 крб. за 11 місяців, освітлення – 260 крб., стаття 5 видатків – витрати на навчання – 4 тис. крб. (видавництво статей, плакатів, тощо і придбання кінофільмів для кабінету технічних засобів в сумі 1083 крб.), закупівля книг ідеологічного змісту для поповнення бібліотечних фондів – 2 тис. крб. [4, арк. 29–292]. Придбано 10 дводверних столів – 620 крб., 10 книжкових шаф – 850 крб., одну друкарську машинку – 250 крб., 50 напівм'яких крісел – 375 крб., 10 металевих вішалок – 120 крб., 5 шаф для зберігання фільмів – 420 крб., один шкільний радіовузол. – 365 крб. Всього на

3 тис. крб. Окрім, зазначених матеріальних цінностей керівництво ТІУКВ скерувало листа від 12 грудня 1975 р. за № 195 щодо надання дозволу на придбання магнітофонів марки «Легенда 401» в кількості 4 шт. загальною вартістю 640 крб. з метою вивчення досвіду роботи вчителів шкіл області. Для поширення педагогічного досвіду вчителів області закуплено кінознімального апарат «Красногорен» вартістю 500 крб. [4, арк. 1 – 292]. Варто зауважити, що вказані кошти виділялися на закупівлю технічного обладнання, на інші, більш нагальні потреби – їх бракувало.

Видатки за статтею 3 на 1975 р. склали 9400 крб. [4, арк. 58] і суттєво не змінювалися в порівнянні з попередніми роками, коливалися з відхиленням в розмірі 100 крб. [1, арк. 52–58]. Запланований капітальний ремонт будівлі ТІУКВ, згідно з кошторисом технічного обстеження будівлі та оцінки ремонтно-будівельних робіт обходився на суму приблизно 2797 крб. Ремонтні роботи передбачали: зняття паркетних дошок та чорної підлоги 96 м² – 11 крб., забирання ґрунту 16 м² – 37 крб., тинькування фасаду 29 м² – 28 крб., подвійне фарбування стін фасаду (1387 м²) – 264 крб., перетирання стін фасаду 680 м² – 150 крб., розбір цегляних стовпців 32 м² – 1 крб., вивезення будівельного сміття 34 м³ – 30 крб., обробка підлоги щебнем з утепленням шаром в 300 мм 32 м² – 91 крб., цементування підлоги 32 м² – 26 крб., застеляння лінолеуму 32 м² – 104 крб., засипання ґрунту 16 м³ – 93 крб., перевезення ґрунту 34 м³ – 29 крб., тинькування внутрішніх стін 13 м² – 12 крб., подвійне водяне фарбування внутрішніх стін 387 м² – 105 крб., перетирання тиньку внутрішніх стін 180 м² – 20 крб., перетирання тиньком стелі 64 м² – 7 крб., двійне водяне фарбування стелі 128 м² – 39 крб., зняття дверних полотен 3 м² – 1 крб., зняття дверної коробки 1 шт. – 1 крб. 59 коп. тощо [4, арк. 1–292].

На встановлення системи центрального опалення і ремонту гуртожитку ТІУКВ закладено 9321 крб., що передбачало встановлення внутрішніх трубопроводів, радіаторів, фарбування вікон, дверей, фасадів, стель, труб, демонтаж пічок, ремонт підлоги, прибирання будівельного сміття тощо [4, арк. 65–70].

Згідно звіту видатків ТІУКВ на курсову перепідготовку на 1975 р. виділено 52 тис. крб., з них 27 тис. крб. заробітна плата (витрачено 26500 крб.). У порівнянні з 1974 р. заробітна плата складала 22 тис. крб. Фінансувалася оренда гуртожитку в розмірі 1600 крб. Як і в попередні роки закладалися статті видатків на курсову перепідготовку. Стаття 3 (господарські видатки) 1600 крб. – прибирання приміщень, в яких проводилися курси – 40 крб. за 12 місяців в сумі 500 крб. Оренда приміщень в районах, у яких відбувалися курси удосконалення – 400 крб., прання білизни – 333 крб., оренда транспорту для перевезення постільної білизни – 300 крб. Стаття 5 (навчальні видатки) 1400 крб. – придбання полотна для виготовлення наочних посібників – 140 крб., фарб, пластиліну тощо – 120 крб., фототоварів, нотних зошитів, блокнотів – 200 крб., друкарські послуги – 800 крб., купівля наборів технічних конструкторів – 10 крб. Стаття 18 (інші видатки) – на оренду гуртожитку 1600 крб. з кількістю курсантів 1400 осіб, оплата 1 курсанта складала 1,50 крб. Деякі з них, а це 944 особи отримували стипендію – 10 крб., проїзні курсантам – 2,50 крб. Загалом 10 тис крб. [4, арк. 65–292].

Кошторис видатків на проведення курсової перепідготовки працівників народної освіти на 1975 р. виглядав так: місячні курси директорів, заступників, вчителів старших класів, математики, української та російської мови з відривом від виробництва 820 осіб – 23 групи, 144 год. лекцій на одну групу. Всього годин на групу – 4032 год., зарплата за 1 год. – 20 крб. (8064

крб.); місячні курси старших піонервожатих, вчителів малювання, креслення, трудового навчання 360 осіб (12 груп), 144 год. лекцій на групу. Всього годин на групу 1728 год., зарплата за 1 год. – 1,20 крб. (2074 крб.); місячні курси працівників колгоспних дитячих установ 2400 осіб (83 групи), 72 год. лекцій на групу. Всього годин на групу 6376 год., зарплата за 1 год. – 20 крб. (12733 крб.); двотижневі курси вчителів математики, української та російської мови, географії, хімії 930 осіб (32 групи), 72 год. лекцій на групу. Всього год. на групу 2304 год., зарплата за 1 год. – 1,20 крб. (2765 крб.); двотижневі курси вчителів молодших класів 150 осіб (5 груп), 144 год. лекцій на групу. Всього годин на групу 720 год., зарплата за 1 год. 1,20 крб. (864 крб.). Всього 26500 крб. [4, арк. 75]. Хоча в кінці року вийшла сума 27238 крб. [5, арк. 1–26].

Підготовлена довідка про фактичні видатки на курси свідчила, що із закладених 26500 крб. на 22 вересня 1975 р. витрачено 2610 крб., була потреба є у додатковому фінансуванні [4, арк. 105]. Як свідчать архівні дані, у вересні ТІУКВ надіслав клопотання (лист від вересня 1975 р. №170) щодо виділення додаткових коштів. У якому йшлося про збільшення кредиту на курсову перепідготовку за статтею 4 в сумі 6200 крб., за статтею (заробітна плата) на суму 3 тис. крб. У відповідності з листом Міністерства освіти УРСР планувалося проходження при ТІУКВ курсової перепідготовки вчителі фізичного виховання в кількості 240 осіб, у зв'язку з тим, що з 1 вересня 1975 р. учні 4–10 класів загальноосвітніх шкіл розпочинали навчання за новими програмами. Для проведення цих курсів необхідно оплатити проїзд 240 осіб з проживанням та лекціями. Попри те, ТІУКВ повинен здійснити навчання на базі Хоростківської дослідної сільськогосподарської станції в кількості 90 учителів сільськогосподарського виробництва 9–10 класів. ТІУКВ проводив усі курсові заходи в основному під час літніх канікул (червень-липень), а гуртожиток при ТІУКВ, розрахований лише на 60 місць, не вмщував усіх бажаючих. У зв'язку з чим учителів поселяли в готелях міста, що й призвело до перевитрат коштів у розмірі 2800 крб. [4, арк. 166].

Черговий ТІУКВ від вересня 1975 р. № 171 свідчив про те, що додаткові асигнувати потрібні на IV квартал 1975 р. для проведення семінарів в сумі 3 тис. крб. Через те, що в червні-серпні поточного року, згідно з розпорядженням Міністерства освіти УРСР проведено шестиденні семінари учителів історії. На яких планувалося вивчення курсу основ радянської держави і права у 8 класах. Ними охоплено 700 осіб і витрачено на ці курси – 4 тис. крб. Означені семінари планом на 1975 р. не передбачалися, а тому й не передбачалися кошти на їх проведення. Внаслідок чого утворилася заборгованість на суму 3 тис. крб. [4, арк. 167].

Реагуючи на письмові звернення ТІУКВ, виконком ухвалою Тернопільської обласної ради депутатів трудящих за № 763 від 30 вересня 1975 р. збільшував асигнування на курсову перепідготовку та проведення семінарів у 1975 р. в розмірі 8800 крб. Планувалося їх використати за рахунок економії коштів на проведенні обласних позашкільних заходів (1 тис. крб.), контрольно-ревізійного відділу (1 тис. крб.), ресурсів ТІУКВ (2200 крб.), кредитів підвідомчих установ обласного управління народної освіти (далі – ОВНО) (7600 крб.) [4, арк. 165].

Відсутність достатніх коштів на фінансування тих чи інших проєктів, пов'язаних зі змінами навчальних програм, попередньо не запланованих курсів перепідготовки освітня області, призводили до того, що на більш нагальні потреби бракувало фінансів. Так, гуртожиток ТІУКВ не міг надати необхідні послуги курсантам, яких розміщували в готелях міста, що було основною причиною перевитрат бюджету. Доречно зауважити, що

гуртожиток був збитковим. Щорічна дотація становила суму в розмірі 1600 крб. Надходження від його експлуатації складали від 50 осіб на 30 днів – 0,70 крб., що становило 1 тис. крб. щомісячно, тобто 2600 крб. Видатки становили 2600 крб., що включало в себе пічне й газове опалення – 130 крб., освітлення – 120 крб., орендна плата будуправлінню – 1400 крб., поточний ремонт приміщення – 350 крб. [4, арк. 65 – 292]. На початок 1976 р. фінансування залишалося в розмірі 2600 крб. [5, арк. 1 – 26].

Лист ОВНО від 16 травня 1975 р. свідчив про те, що ліміт витрат на службові відрядження працівників, які не належали до апарату управління ТІУКВ на 1975 р. становив 8700 крб., що було меншим еквівалентом в порівнянні з попереднім роком. ОВНО від 24 листопада поточного року, посилаючись на постанову Ради Міністрів УРСР від 24 липня 1973 р. № 241 «Про заходи по впорядкуванню використання службових автомобілів і скороченню витрат на їх утримання» та листа Міністерства освіти УРСР від 10 січня 1975 р. №13-1-35/17 визначало річну суму на утримання службового легкового автомобіля ТІУКВ – 2 тис. крб. [4, арк. 1–292].

Однак на кінець 1975 р. ОВНО скоротило видатки на утримання службового авто – 200 крб., відрядження методистів – 800 крб., працівників апарату – 500 крб., інші витрати – 300 крб. [4, арк. 122]. ТІУКВ використовував «внутрішні резерви» за рахунок профспілки для доплати водієві службового авто.

Отже, фінансове та матеріально-технічне становище ТІУКВ в 1975 р. було більш-менш стабільним, незважаючи на відсутність коштів на проведення заходів, пов'язаних з перепідготовкою освітян області. Матеріально-технічне забезпечення дофінансовувалося упродовж року. Економія ресурсів носила формальний характер. Деякі статті видатків були незмінні – придбання книг для поповнення бібліотечного фонду, кінофільмів тощо. Усі інші необхідні статті видатків були змінною константою – зарплата, відрядження, ремонт, придбання інвентаря тощо.

Список використаних джерел

1. Державний архів Тернопільської області. Ф.2062. Оп.1. 575. Арк. 203.
2. Там само. Спр.605. Арк. 29.
3. Там само. Спр.606. Арк.16.
4. Там само. Спр.627. Арк. 292.
5. Там само. Спр.628. Арк. 26.
6. Там само. Спр.629. Арк. 20.
7. Мартинів М. А. Особливості становлення і функціонування Тернопільського інституту удосконалення кваліфікації вчителів (перша половина 40-х рр. ХХ ст.). *Вчені записки Таврійського національного університету імені В.І. Вернадського*. Серія: Історичні науки. 2022. Том 33 (72). № 3. С. 69–77.
8. Мартинів М. А. Особливості фінансового та матеріального становища Тернопільського інституту удосконалення кваліфікації вчителів 1945–1950 рр. *Науковий вісник Ужгородського університету*. Серія: Історія. 2022. Том 2 (47). С. 51–59.